

M E C E L L E

23-24
ARALIK
SINAVI İÇİN

Adli Yargı Hâkim ve Savcı Yardımcılığı,
İdari Yargı Hâkim Yardımcılığı ve Avukatlık Mesleğinden
Adli Yargı Hâkim ve Savcı Yardımcılığına İlişkin

SINAV İLANI

HAKİM VE SAVCI YARDIMCILIĞI (Adli-İdari)

GENEL YETENEK GENEL KÜLTÜR

Türkçe, Matematik, Türk Kültür ve Medeniyetleri,
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Temel Yurttaşlık Bilgisi

Pratik, Anlaşılır, Özgün

KONU ANLATIMLI

%100 ÖZGÜN

Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından
23 - 24 Aralık 2023 tarihlerinde yapılacak sınava uygun hazırlanmıştır.

DATA
YAYINLARI

GENEL YETENEK - GENEL KÜLTÜR

KONU ANLATIMI

Editör

Turgut MEŞE

Yazar

Komisyon

©

Bütün hakları Data Yayınlarına aittir.
Yayınevinin izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının
elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı,
çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

Sertifika No

40447

Sayfa Tasarımı

Data Dizgi Grafik

Kapak Tasarımı

Data Grafik Tasarım

Baskı ve Cilt

Data Dijital

ANKARA

İLETİŞİM

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 29 95 - 0 505 925 57 81

Fax: 0312 342 23 58

www.datayayinlari.com

bilgi@datayayinlari.com

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE

► SÖZCÜKTE VE SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM	6
► CÜMLEDE ANLAM VE CÜMLE YORUMU	15
► ANLATIM ÖZELLİKLERİ	25
► PARAGRAF	33
► SES BİLGİSİ	44
► YAZIM KURALLARI	52
► NOKTALAMA İŞARETLERİ	65
► EKLER / SÖZCÜKTE YAPI	76
► SÖZCÜK TÜRLERİ	86
► (İSİM SOYLU SÖZCÜKLER)	86
► FİLLER - EK FİL - FİLİMSİ	99
► CÜMLENİN ÖGELERİ	111
► FİLDE ÇATI	115
► CÜMLE TÜRLERİ	119
► ANLATIM BOZUKLUĞU	123
► SÖZEL MANTIK	128

MATEMATİK

► TEMEL KAVRAMLAR VE İŞLEM YETENEĞİ	142
► SAYI BASAMAKLARI VE TABAN ARİTMETİĞİ	164
► BÖLME-BÖLÜNEBİLME - EBOB-EKOK	170
► RASYONEL SAYILAR - BASİT EŞİTSİZLİKLER - MUTLAK DEĞER	183
► ÜSLÜ SAYILAR	197
► KÖKLÜ SAYILAR	202
► ÇARPANLARA AYIRMA	207
► ORAN-ORANTI - BİRİNCİ DERECEDEKİ DENKLEMLER	211
► PROBLEMLER	221
► KÜMELER	256
► İŞLEM - MODÜLER ARİTMETİK	265
► FONKSİYONLAR	272
► PERMÜTASYON - KOMBİNASYON - OLASILIK	278
► SAYISAL MANTIK	290

GEOMETRİ

► DOĞRULAR VE ÜÇGENLER	302
► ÇOKGENLER - DÖRTGENLER	328
► ÇEMBER VE DAİRE	343
► KATI CİSİMLER	351
► ANALİTİK GEOMETRİ	357

TÜRK KÜLTÜR VE MEDENİYETLERİ

► İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK TARİHİ	366
► TÜRK İSLAM TARİHİ	381
► AVRUPA TARİHİ	408
► OSMANLI TARİHİ	417
► OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ	442

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ

► XX. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ	465
► KURTULUŞ SAVAŞI HAZIRLIK DÖNEMİ	481
► KURTULUŞ SAVAŞI MUHAREBELER DÖNEMİ	494
► ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARI	508
► ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKALARI	528
► ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ	535

TEMEL YURTTAŞLIK BİLGİSİ

▶ TEMEL HUKUK BİLGİLERİ	560
▶ ANAYASAL KAVRAMLAR VE TÜRK ANAYASA TARİHİ	570
▶ 1982 ANAYASASI'NA GİRİŞ - TEMEL HAK VE ÖDEVLER	578
▶ YASAMA	586
▶ YÜRÜTME	594
▶ YARGI	601
▶ İDARE HUKUKU	609
▶ TÜRKİYE'NİN İDARİ YAPISI	616
▶ İNSAN HAKLARI	624
▶ ULUSLARARASI VE ULUSAL KURULUŞLAR	632
▶ GENEL KÜLTÜR	638

TÜRKÇE

DATA YAKINLARI

SÖZCÜKTE VE SÖZ ÖBEKLERİNDE ANLAM

SÖZCÜKTE ANLAM

Bir dilde, belli bir anlamı ya da görevi olan en küçük ses birimine sözcük (kelime) denir. Her sözcüğün bir anlamı ve cümlede üstlendiği bir görevi vardır. Anamlı sözcükler bir işi, hareketi, durumu, duyguyu, düşünceyi, soyut ya da somut bir varlığı ifade ederken görevli sözcükler diğer sözcükler arasında çeşitli anlam ilgileri kurarak bunların cümle içinde kullanılmalarına yardımcı olur.

Örnekler

- ▶ yaz, gitmek, oyun, dünya, konu, oynamak, sağlık, mavi, koyun, ülke, felsefe, film, kuru → anlamlı sözcükler
- ▶ ama, fakat, lakin, ile, ve, veya, veyahut, çünkü, hem, ya da, ise için, kadar, meğer, gibi → görevli sözcükler

NOT

- Görevli sözcükler cümle içerisinde, genellikle edat ya da bağlaç görevindedir.

Sözcükler, buldukları cümleye göre değişik anlam ve görevler kazandıklarından farklı başlıklar altında ele alınır.

ÇOK ANLAMLILIK

Sözcüklerin kullanıldıkları cümleye göre farklı anlamlara gelmelerine sözcükte çok anlamlılık denir.

Sözcükler ilk oluşumlarında bir varlık, kavram ya da eylemi karışırken bazıları, zamanla yeni anlamlar kazanarak çok anlamlı ifadeler hâline gelir.

Örnekler

- ▶ Kapının altından sızan esinti çocukları hasta edecek. → (İnce aralıklardan veya gözeneklerden az miktarda ve belli olmadan yavaş yavaş akmak)
- ▶ Basına sızan bu haber, gündemi uzun süre meşgul edecektir. → (Gizli tutulan haber, sır vb. şeyler duyulmak, yayılmak)
- ▶ Kaşla göz arasında bahçeye sızdı. → (Gizlice, haber vermeden gitmek, sıvışmak)
- ▶ İçtiği o son bardak ıhlamurdan sonra masada öylece sızdı. → (Kendinden geçerek uyuyakalmak)
- ▶ Karargaha sızan çetelerin, savaşın seyrine etkisi büyüktü. → (Düşman mevzileri arasına gizlice girmek ve ilerlemek)

Bu cümlelerde “sızmak” sözcüğü, beş farklı anlamda kullanılmıştır.

Önemli Bilgi

- Bir sözcüğün çok anlamlı olma durumu, cümledeki kullanımından ve diğer sözcüklerle olan anlam ilişkisinden anlaşılır.

Örnek Soru

- Maviş, biraz havalanıp kendine geldikten sonra mutfağa kadar uçtu.
- Çaydanlıktaki su kaynaya kaynaya uçtu gitti, bir bardak çay içemedik.
- Güneşte kalan sofra bezinin rengi uçmuştu, gerçek rengi seçilemiyordu.
- Mümtaz Amca'nın yüzünde çocukça ifadeler uçuyordu.
- Yurt dışından gelen akrabalarımız, yarın akşamüzeri evlerine uçuyorlar.

Numaralanmış cümlelerde “uçmak” sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1   B) 2   C) 3   D) 4   E) 5

Çözüm

Numaralandırılmış cümlelerde “yaşamak” sözcüğü şu anlamlarda kullanılmıştır:

- Hareketli kanatları yardımıyla havada yol almak
- Buhar durumuna geçmek
- Rengi solmak
- Belirmek
- Hava yolu ile gitmek

“Uçmak” sözcüğü, 5 farklı anlamda kullanılmıştır.

GERÇEK ANLAM (TEMEL ANLAM)

Bir sözcüğün, söylendiğinde akla gelen ilk anlamına ya da sözlükte ilk sırada yer alan anlamına gerçek anlam denir. Buna temel anlam veya sözlük anlamı da denir.

Örnekler

- ▶ Ağır paketi taşımakta zorlanıyorum. tartıda çok çeken
- ▶ Elbiseleri kuruydu ancak ayakları sıvıslıktandı. suyu, nemi olmayan

TÜRKÇEDE SESLER

Türkçede dilin en küçük birimi olan sesler, ünlüler ve ünsüzler olmak üzere iki ana başlığa ayrılır.

ÜNLÜLERİN NİTELİKLERİ

Ses yolunda bir engele çarpmadan çıkan sese ünlü denir. Türkçede sekiz ünlü harf vardır: **a, e, ı, i, o, ö, u, ü**.

- Ünlüler şu şekilde sınıflandırılır:

Dilin Durumuna Göre: İkiye ayrılır:

Kalın Ünlüler: a, ı, o, u   İnce Ünlüler: e, i, ö, ü

Dudakların Durumuna Göre: İkiye ayrılır:

Düz Ünlüler: a, e, ı, i   Yuvarlak Ünlüler: o, ö, u, ü

Ağzın Açıklığına Göre: İkiye ayrılır:

Geniş Ünlüler: a, e, o, ö   Dar Ünlüler: ı, i, u, ü

- Ünlülerin niteliklerini aşağıdaki gibi tablolaştırarak akılda daha kalıcı hâle getirebiliriz

	DÜZ		YUVARLAK	
	Geniş	Dar	Geniş	Dar
Kalın	a	ı	o	u
İnce	e	i	ö	ü

ÜNSÜZLERİN NİTELİKLERİ

Ses yolunda bir engele çarparak çıkan seslere ünsüz denir. Türkçede yirmi bir ünsüz harf vardır: **b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z**.

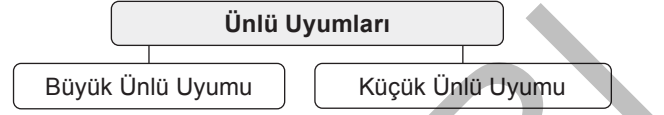
- Ünsüzler ses tellerinin titreşime uğrayıp uğramalarına göre sınıflandırılır:

Yumuşak Ünsüzler: Ses tellerinin titreşmesiyle oluşan ünsüzlerdir: b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z.

Sert Ünsüzler: Ses telleri titreşmeden oluşan ünsüzlerdir: ç, f, h, k, p, s, ş, t.

	SÜREKSİZ	SÜREKLİ
Sert	p, ç, t, k	f, h, s, ş
Yumuşak	b, c, d, g	ğ, j, l, m, n, r, v, y, z

ÜNLÜ UYUMLARI

BÜYÜK ÜNLÜ UYUMU

Bir kelimenin ilk hecesinde kalın bir ünlü (a, ı, o, u) bulunuyorsa diğer hecelerindeki ünlüler de kalın, ince ünlü (e, i, ö, ü) bulunuyorsa diğer hecelerindeki ünlüler de ince olur. Türkçedeki bu duruma büyük ünlü uyumu denir.

Örnekler

- ▶ kır - lan - gıç → (kalın - kalın - kalın)
- ▶ a - ra - ba - cı → (kalın - kalın - kalın - kalın)
- ▶ ba - yın - dır → (kalın - kalın - kalın)
- ▶ göz - lük - çü → (ince - ince - ince)
- ▶ bi - le - zik → (ince - ince - ince)
- ▶ pen - ce - re → (ince - ince - ince)

Bu kelimeler, büyük ünlü uyumuna uyan kelimelerdir.

! Önemli Bilgi

- Türkçe bir sözcük büyük ünlü uyumuna uymak zorundadır. Bir sözcük büyük ünlü uyumuna uymuyorsa büyük bir ihtimalle Türkçe değildir.

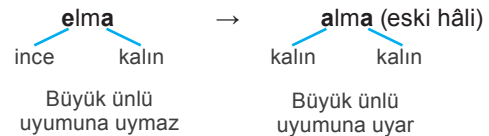
Örnek

- ▶ "Otomobil, televizyon, telefon" sözcükleri büyük ünlü uyumuna uymaz. Bu sözcükler Türkçe sözcükler değildir.

- Büyük ünlü uyumuna aykırı olan Türkçe kelimelerin de var olduğu unutulmamalıdır. Bu sözcükler ilk oluşumlarına göre değişime uğradıklarından uyuma aykırılık gösterirler.

Örnekler

- ▶ elma (alma), anne (ana), kardeş (karındaş), hangi (kangı)

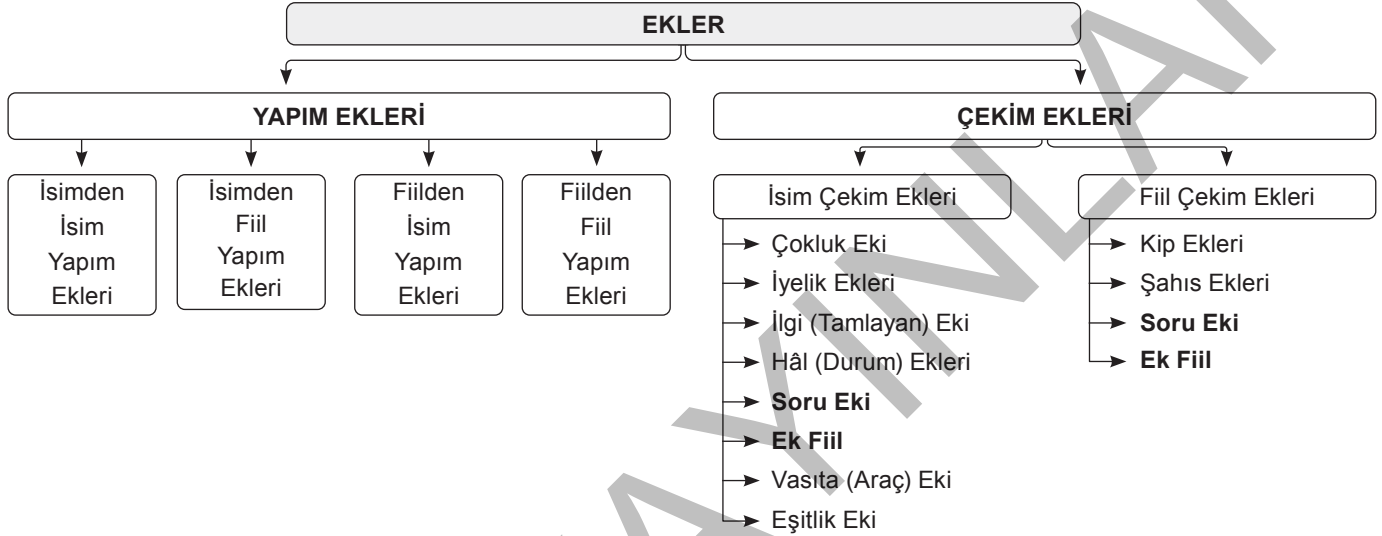

- Ekler büyük ünlü uyumuna göre ses değişimine uğrar. Ancak bazı ekler bu kurala uymaz ve eklendikleri kelimeler de büyük ünlü uyumuna aykırı olur.

EKLER

Cümle içerisinde sözcükler arasında anlam ilişkileri kurmak ya da yeni bir sözcük türetmek için sözcük kök ve gövdelerinin sonuna eklenen ses veya seslere ek denir. Türkçe sondan eklemeli bir dil olduğundan her durumda ek olan ses veya sesler kökten sonra gelir. Bir sözcük birden fazla ek almış olabileceği gibi kök hâlinde de olabilir.

Türkçede ekler işlevlerine göre çekim ekleri ve yapım ekleri olmak üzere iki başlık altında incelenir.

Ek konusu öğrenilmeden önce, “KÖK” ve “GÖVDE” kavramlarının iyice bilinmesi gerekir. Bu iki kavram öğrenilmeden “Ekler” başlığı kavranamaz.

KÖK

• Bir sözcüğün parçalanamayan, anlamlı en küçük parçasına kök denir. Sözcüğün ekleri çıkarıldıktan sonra kalan anlamlı bölümdür kök. Türkçede kök, daima sözcüğün başında bulunur.

Örnekler

- ▶ as-, kan-, saç-, yan-, çırp-, sön-; kış, koç, kar, kültür, beş, baş...

• Kökün, sözcüğün tamamıyla anlam ilişkisinin bulunması gerekir.

Örnekler

- ▶ “Zaman” sözcüğünün anlamlı en küçük birimi “zam” sözcüğüdür. Ancak bu sözcük, sözcüğün bütünüyle anlam ilişkisi bakımından ilgili olmadığından “zam” ifadesi sözcüğün kökü değildir. “Zaman” kök hâlinindedir.
- ▶ “Kırık” sözcüğünün anlamlı en küçük birimi “kır-” sözcüğüdür. Bu sözcük “kırılmış olan” anlamına gelen “kırık” sözcüğüyle anlamca ilgili olduğundan sözcüğün köküdür. (Kırık → kır- = kök)

▶ yaş - a - dı
kök

▶ yağ - mur - luk
kök

▶ söz - lük
kök

▶ balık - çı - lık
kök

▶ kar - ar - tı (kara)
kök değil kök

▶ gür - eş (güreş)
kök değil kök

▶ ay - ak (ayak)
kök değil kök

▶ kel - e - bek (kelebek)
kök değil kök

FİLLER (EYLEMLER)

Varlıkların hareketlerini, işlerini, onlarla ilgili oluşları kip ve kişiye bağlı olarak anlatan sözcüklere fiil (eylem) denir. Fiilleri diğer sözcük türlerinden ayıran en önemli özellik; iş, oluş ve hareket bildirmeleridir.

Örnekler

- ▶ gel-, git-, kaz-, gül-, koş-, otur-, ağla-, yaz-, seç-, kız-, sız-, uyu-, kaçır-, kaldır-, taşın-, saydır-, oturt-, kurtar-, kaynaş-, yazıl-...

Fiilleri Diğer Sözcük Türlerinden Ayırma

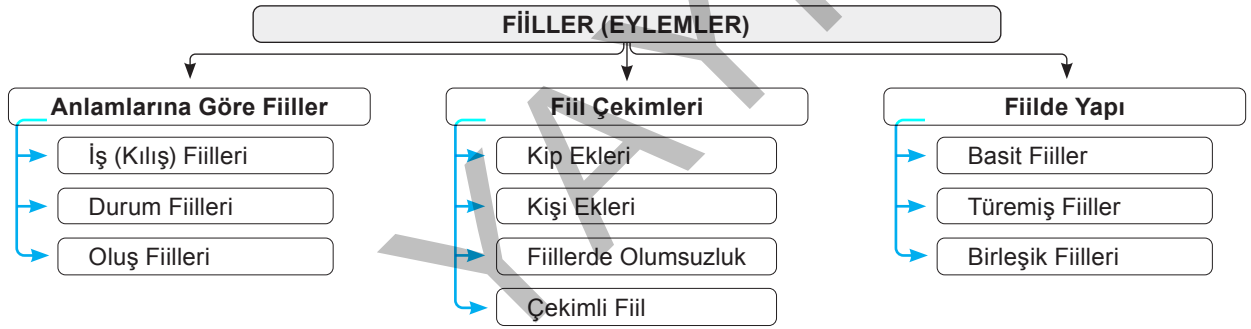
- Fiilleri diğer sözcük türlerinden ayırmak için kök veya gövdelerine “-mek/-mak” mastar eki getirilir. Mastar eki getirilen sözcük anlamlı olursa o sözcük fiildir.

Örnekler

- ▶ sil-mek (anamlı) fiil (kök hâlinde)
- ▶ temizle-mek (anamlı) fiil (gövde hâlinde)
- ▶ kutu-mak (anlamsız) isim
- ▶ için-mek (anlamsız) edat

- Bazı sözcükler (genellikle eş sesli sözcükler) hem fiil hem de isim özelliği gösterir. Bu tür sözcüklerin fiil mi yoksa isim mi olduklarını anlamak için cümle içindeki anlamlarına bakmak gerekir. (gül, kır, yüz...)

- Fiiller belirttikleri anlamlara, çekimli fiil olmalarına ve yapılarına göre üç başlık altında ele alınabilir.

ANLAMLARINA GÖRE FİLLER

Türkçede fiiller, anlamlarına göre iş (kılış), durum ve oluş eylemi olmak üzere üçe ayrılır.

KILIŞ (İŞ) FİLLERİ

Öznenin yaptığı işten, öznenin dışında başka bir varlığın da etkilendiği fiillerdir. Kılış fiilleri “Ne?”, “Neyi?” ve “Kimi?” sorularına cevap verebilen fiillerdir yani nesne alabilen fiillerdir.

Örnekler

- ▶ yaz-, aç-, taşı-, dök-, sat-, kır-, anlat-, bil-...

Örnekler

- ▶ Annesi mutfakta sebzeleri **doğruyor**.
- ▶ Bu romanı geçen yıl **okumuştum**.

NOT

- İş fiillerinde cümlede nesne bulunmasa dahi yüklem, “Ne?, Neyi?, Kimi?” sorularına cevap verir. Yani fiilin nesne alması değil, nesne alabiliyor olması önemlidir.

DURUM FİLLERİ

Herhangi bir varlığın içinde bulunduğu hâli (durumu) anlatan fiillerdir. Bu fiiller “Neyi?” ve “Kimi?” sorularına cevap vermez, yani nesne alamaz. Genellikle öznenin kendi iradesiyle bazen de iradesi dışında gerçekleştirdiği eylemlerdir. Bu fiillerde öznenin yaptığı işten etkilenen bir varlık yoktur.

Örnekler

- ▶ gül-, otur-, dinlen-, uyu-, uyan-, sus-, otur-, yat-, uzan-, sevin-...

Örnekler

- ▶ İşlerini bitirdikten sonra kanepeye **oturdu**.
- ▶ O kadar yorgundu ki parkta biraz **dinlendi**.

Önemli Bilgi

- Bir fiilin başına “onu” ifadesi getirildiğinde ifade anlamlıysa fiil, nesne alabilir; anlamsızsa fiil, nesne alamaz.

FİİLDE ÇATI (EYLEM ÇATISI)

Türkçede fiillerin, cümlede nesne alıp almamalarına veya aldıkları özneye göre gösterdikleri özelliğe çati denir. Dolayısıyla yüklemi fiil olmayan cümlelerde (isim cümlelerinde) çati özelliği aranmaz.

Örnekler

- ▶ Çocuk edebiyatının, okuma becerisi üzerinde etkisi vardır.

yüklem → (Ek fiil almış bir isimdir. Çati özelliği aranmaz.)

Çocuk edebiyatı sayesinde okuma, zamanla alışkanlığa dönüşecektir.

yüklem → (Kip eki ve ek fiil almış bir fiildir. Çati özelliği vardır.)

- Fiiller çati özelliği bakımından ikiye ayrılır: özne-yüklem ilişkisine göre (etken, edilgen, dönüşlü, işteş), nesne-yüklem ilişkisine göre (geçişli, geçişsiz, oldurgan, ettirgen).

ÖZNE-YÜKLEM İLİŞKİSİNE GÖRE

ETKEN FİİLLER

Cümlede yüklem bildirdiği işi yapanın yani öznenin belli olduğu fiillerdir. Etken fiillerin kullanıldığı cümlelerde özne gerçek öznedir.

Örnekler

- ▶ Ayşe, çamura batan çocuğun elini bırakmak istemiyor.
- özne yüklem
- ▶ Suyu içip kabı Yörük kızına vermişti Hurşit Bey.
- yüklem özne
- ▶ Kocakarı, çakıyla heykeldeki altın kaplamayı sökmüş.
- özne yüklem

Bu cümlelerde yüklem etkindir çünkü eylemleri gerçek özneler tarafından gerçekleştirilmiştir.

! Önemli Bilgi

- Gizli öznenin olduğu cümleler etken fiillidir. Çünkü gizli öznenin olduğu cümlelerde de işi yapan kişi bellidir.

Örnekler

- ▶ O ölmeden evvel, duvara kalemle çizmiştim. (ben)

Bu cümlede "çizmek" eylemi etken fiildir. Çizme eylemini gerçekleştiren kişi (özne → ben) bellidir.

EDİLGEN FİİLLER

Özne, yüklem bildirdiği eylemden etkilenen durumdaysa edilgen çatılı eylem var demektir. Edilgen eylem "-n" veya "-I" ekleriyle türetilir ve cümlede "başkası tarafından yapılma" anlamı vardır.

Örnekler

- ▶ Evin arkasındaki bahçeye bir çukur kazılmış.

sözde özne

- ▶ Halılar özenli bir şekilde balkonda yıkandı.
- sözde özne

- ▶ Yüz seksen metrekare ev, iki günde boyandı.

sözde özne

Bu cümlelerde eylemler (kazılmış, yıkandı, boyandı) edilgen fiildir. Eylemleri kimin gerçekleştirdiği belli değildir.

NOT

- Etken fiillerde özne gerçek özneyken (aynı zamanda gizli özne) edilgen fiillerde özne "sözde özne"dir.

DÖNÜŞLÜ FİİLLER

Dönüşlü fiillerde özne hem yüklemde bildirilen işi yapar hem de yaptığı bu işten etkilenir. Dönüşlü fiiller "-I" veya "-n" ekleriyle oluşturulur. Bu fiiller cümleye kendi kendine yapma anlamı katar.

Örnekler

- ▶ Dertli anne okul müdürüne söleniyordu.
- özne yüklem

- ▶ Sporcu hamle yapmak için hazırlanıyordu.
- özne yüklem

- ▶ Adresi bulmak için yolda etrafına bakınıyordu. (özne → o)

Bu cümlelerde eylemleri yapan da bu eylemlerden etkilenen de aynı kişi olduğundan, cümlelerin eylemleri dönüşlü çatılıdır.

! Önemli Bilgi

- Edilgen fiillerle dönüşlü fiiller aynı eklerle oluşturulur. Bu nedenle sürekli karıştırılır. Edilgen ve dönüşlü fiilleri karıştırmamak için bu fiillerin öznelerine bakmak gerekir. Özne gerçek/gizli özneyse fiil dönüşlü, özne sözde özneyse fiil edilgen çatılıdır.

SÖZEL MANTIK

Mantık, doğru düşünme sanatı olarak tanımlanır. Sınavlarda kullanılan sözel mantık kavramı ise okuduğunu anlama, akıl yürütme, analiz yapabilme ve çıkarımlarda bulunabilmektir. Bu konuya dair hazırlanan sorular, mantıksal akıl yürütmeye yardımcı olurken zekâyı da geliştirir. Ayrıca problem çözme becerisi kazandırma, olay ve durumlar arasında ilişki kurmayı sağlama, muhakeme yeteneği kazanma ve paragraf sorularını daha hızlı çözmeye gibi katkıları da vardır.

NEDEN SÖZEL MANTIK DENİLMEKTEDİR?

- Bağlantılı sorular şeklinde ve her sınavda (KPSS için) 3 veya 4 soru şeklinde oluşturulan bu sorulara sözel mantık soruları denilmesinin sebebi, bu soruların doğru düşünmeye yönelik hazırlanmış olmaları ve akıl yürütme becerisini ölçmeleridir.

SÖZEL MANTIK SORULARININ ANALİZİ

- Genelden özele yöntemiyle hazırlanan sözel mantık soruları; metin (açıklama) kısmı, önermeler kısmı ve soru kısmı olmak üzere üç bölüme ayrılır.

Metin Kısmı: Sorunun giriş kısmıdır ve kurgusal bir gerçekliği dile getirir. Kişiler, mekânlar, sıralama ölçütleri, sorunun çözümüne dair yöntemin belirlenmesine yönelik bilgiler bu kısımda yer alır. Bu kısım okunurken köşeye alınacak küçük notlar, soruların çözümünde zamandan tasarruf etmeyi sağlayacaktır.

Önermeler Kısmı: Sorunun çözümünü sağlayacak bilgilerin yer aldığı ve asıl ipuçlarını barındıran kısımdır. Metin kısmında verilen kurguya dair sınırların belirlendiği bölümdür. Bu bölümde kesin yargıların yanında ihtimalli durumlar da yer alır. İhtimalli durumların yer aldığı öncüllere dikkat edilmelidir. Sorunun çözümü için yapılacak bir şema veya tabloya, ilk olarak bu kısımda yer alan kesin yargılar yazılmalıdır.

Soru Kısmı: Verilen kurgusal duruma dair istenilenin yer aldığı bölümdür. Bilgiyi kullanabilme, analiz ve sentez yapabilme ön plandadır. Bu kısımda yer alan "kesinlikle, kesin olarak" ifadelerine dikkat edilmelidir.

Sorularda Kullanılan Bazı Unsurlar

Kişiler	Yerler	Zaman	Yönler	İlişkiler	Nesneler
• Faruk	• Türkiye	• Yıllar	• Doğu / Batı	• Arkadaşlık	• Kitaplar
• Berna	• İstanbul	• Aylar	• Kuzey / Güney	• Evlilik	• Vitaminler
• Öğretmen	• Okul	• Günler	• Aşağı / Yukarı	• Akrabalık	• Meyveler
• Öğrenci	• Müze	• Saatler	• Sağ / Sol	• Kardeşlik	• Araçlar
• Mühendis ...	• Festivaller ...	• Dakikalar ...	• Ön / Arka ...	• İş ...	• Yakıtlar ...

MANTIK SORULARINDA KULLANILAN TEMEL KAVRAMLAR

Önerme: Doğruluğu ya da yanlışlığı ispatlanabilen bilgileri ifade eden cümle veya cümlelerdir.

Çıkarım: Verilen önermelerin doğru ya da yanlış olma durumlarının değerlendirilerek yeni bilgiler elde etmektir.

Akıl yürütme: Önermelere dikkat ederek verilen bilgileri yorumlamak, çıkarımda bulunmaktır.

Muhakeme: Akıl yürütme yoluyla var olan sorun(lar)a çözüm bulmak için çıkarımlarda bulunmaktır.

Öncül: Sorularda verilen önermelerden her biridir. Sorunun çözümüne dair ipuçlarının yer aldığı kısımdır.

MATEMATİK

DATA YAYINLARI

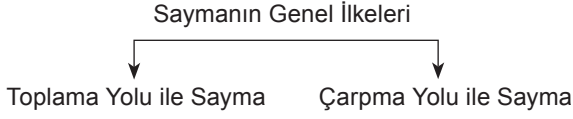

TOPLAMA YOLU İLE SAYMA

A ve B ayrık olaylar olsun. Bu iki kümenin birleşiminin eleman sayısı kümelerin elemanları toplamına eşittir.

¶ Örnek Soru

3 pantolon ve 5 kazak arasından 1 pantolon veya 1 kazak kaç farklı yolla seçilebilir?

- A) 1   B) 3   C) 5   D) 8   E) 15

Çözüm

Saymanın temel ilkesine göre seçim durumu birbirinden bağımsız olduğu için ("veya" kelimesinin kullanılmış olduğuna dikkat ediniz.) her iki küme elemanları sayılarının toplamıdır.

$$s(P \cup K) = s(P) + s(K) = 3 + 5 = 8$$

¶ Örnek Soru

Yukarıda gösterilen bir kitaplık rafında 4 matematik, 3 Türkçe kitabı vardır.

Selma bu raftan 1 matematik veya 1 Türkçe kitabı kaç farklı şekilde seçebilir?

- A) 3   B) 4   C) 5   D) 7   E) 8

Çözüm

4 matematik, 3 Türkçe kitabı olup

$4 + 3 = 7$ seçim vardır.

ÇARPMA YOLU İLE SAYMA

A ve B ayrık olaylar olsun. A olayı m ve B olayı n farklı yolla gerçekleşiyorsa bu olaylar bir arada m.n farklı yolla gerçekleşir.

¶ Örnek Soru

3 pantolon ve 5 kazak arasından 1 pantolon ve 1 kazak kaç farklı yolla seçilebilir?

- A) 3   B) 5   C) 8   D) 15   E) 30

Çözüm

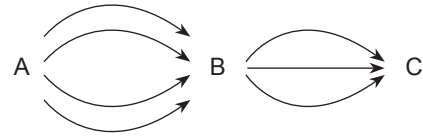
Saymanın temel ilkesine göre seçim durumu birbirine bağımlı olduğu için ("ve" kelimesinin kullanılmış olduğuna dikkat ediniz.) her iki küme elemanları sayılarının çarpımıdır.

$$s(P \times K) = s(P) \cdot s(K) = 3 \cdot 5 = 15$$

NOT

"veya" bağlacı toplama, "ve" bağlacı çarpma yoluyla saymayı ifade eder.

¶ Örnek Soru

Yukarıda A, B, C şehirleri arasındaki yollar gösterilmiştir.

A'dan B'ye uğramak şartıyla C'ye kaç farklı yolla gidilebilir?

- A) 15   B) 12   C) 8   D) 6   E) 4

Çözüm

A - 4 yol - B - 3 yol - C

$4 \cdot 3 = 12$ farklı yolla gidilebilir.

GEOMETRİ

DATA YAKYINLARI

DOĞRULAR VE ÜÇGENLER

Nokta: Geometrik manadaki nokta tam olarak tanımlanamasa da basitçe ifade etmek gerekirse kalemin kâğıtta bıraktığı ize denir. “.” şeklindedir. Büyük harfle isimlendirilir.

Doğru: Aynı doğrultuda bulunan noktalar kümesidir.

$\overleftrightarrow{AB}$ veya $\overleftrightarrow{BA}$ şeklinde gösterilir. Uzunluğu sonsuzdur.

Doğru Parçası: Doğru üzerindeki herhangi iki nokta arasındaki parçadır.

$\overline{AB}$, [AB] olup uzunluğu hesaplanabilir.

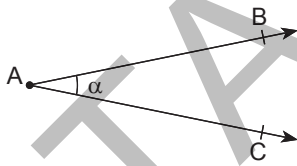
İşin: Bir taraftan kapalı bir taraftan açık doğrunun parçasıdır.

$\overrightarrow{AB}$ veya $\overleftarrow{BA}$
[AB] veya [BA]

şeklinde gösterilir. Uzunluğu sonsuzdur.

AÇI VE AÇI ÇEŞİTLERİ

Açı: Başlangıç noktası aynı olan iki ışının kolları arasında kalan bölgeye denir.

[AB ve [AC'nin başlangıç noktası A'dır.

Bu iki ışının arasında kalan;

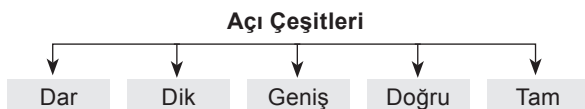
$m(\widehat{BAC}) = \alpha$ bir açıdır.

$m(\widehat{BAC}) = \alpha$ "BAC açısının ölçüsü" anlamına gelir.

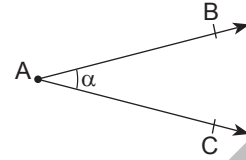
NOT

Açı ölçü birimi derecedir. “°” ile gösterilir.

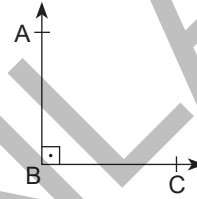
Açı Çeşitleri

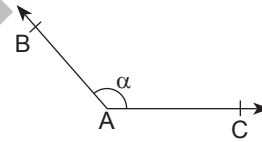
Dar Açı: Ölçüsü 0° den büyük 90° den küçük olan açılardır.

Dik Açı: Ölçüsü 90° olan açılardır.

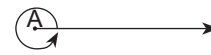
Geniş Açı: Ölçüsü 90° den büyük, 180° den küçük olan açılardır.

Doğru Açı: Ölçüsü 180° olan açılardır.

Tam Açı: Ölçüsü 360° olan açılardır.

TÜMLER VE BÜTÜNLER AÇI

Tümler Açı: Ölçüleri toplamı 90° olan açılara birbirinin tümleri denir.

30° 'nin tümleri = $90^\circ - 30^\circ = 60^\circ$ dir.

45° 'nin tümleri = $90^\circ - 45^\circ = 45^\circ$ dir.

5° 'nin tümleri = $90^\circ - 5^\circ = 85^\circ$ dir.

NOT

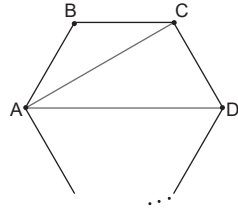
α 'nın tümleri $90 - \alpha$ 'dir.

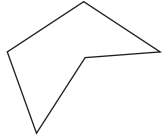
ÇOKGENLER

- Herhangi üçü doğrusal olmayan en az 3 noktanın ikişer ikişer birleştirilmesi ile oluşan kapalı bölgeye çokgen denir.
- Doğrusal olmayan A, B, C... noktalarına çokgenin köşeleri, [AB], [BC], [CD] ardışık noktaların birleştirilmesine çokgenin kenarları denir.
- Ardışık olmayan iki köşenin birleştirilmesine ise çokgenin köşegeni denir.

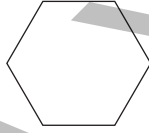
A, B, C, D köşeler [AB], [BC], [CD] kenarlar [AC], [AD] köşegenlerdir.

- Bütün köşegenleri iç bölgede olan çokgenlere dış bükey (konveks) denir.
- Sadece bir köşegeni bile dış bölgede olan çokgene iç bükey (konkav) denir.

İç bükey (konkav)

Dış bükey (konveks)

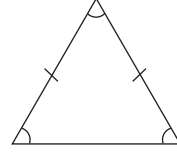
NOT

n çokgenin kenar sayısı ve $n \geq 3$ olmak üzere;

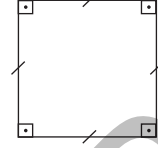
1. İç açılarının toplamı = $(n-2) \cdot 180^\circ$
2. Dış açılarının toplamı = 360°
3. Bir köşeden çizilen köşegen sayısı = $n-3$
4. Çokgendeki köşegen sayısı = $\frac{n(n-3)}{2}$

DÜZGÜN ÇOKGEN

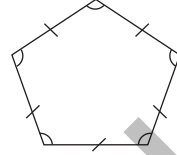
- Bütün kenar uzunlukları ve iç açı ölçüleri birbirine eşit olan çokgenlerdir.

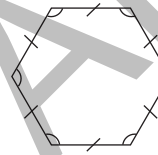
Eşkenar üçgen

Kare

Düzgün beşgen

Düzgün altıgen

NOT

n kenarlı düzgün bir çokgende;

1. Bir iç açının ölçüsü $\frac{(n-2) \cdot 180^\circ}{n}$ 'dir.
2. Bir dış açının ölçüsü $\frac{360^\circ}{n}$ 'dir.

Örnek Soru

İç açılarının ölçüleri toplamı 1980° olan bir konveks çokgenin köşegen sayısı kaçtır?

- A) 50   B) 55   C) 60   D) 65   E) 70

Çözüm

n kenarlı bir çokgenin iç açılarının ölçüleri toplamı

$(n-2) \cdot 180^\circ$ 'dir. Buna göre

$$(n-2) \cdot 180^\circ = 1980^\circ$$

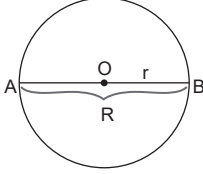
$$n-2 = 11$$

$$n=13$$

$$\text{Köşegen} = \frac{n(n-3)}{2} = \frac{13 \cdot 10}{2} = 65 \text{ 'tir.}$$

ÇEMBER VE ÇEMBERİN ELEMANLARI

- Bir düzlemde sabit bir noktaya eşit uzaklıkta bulunan noktalar kümesine çember denir.
- Sabit noktaya çemberin merkezi denir. "O" veya "M" ile gösterilir.

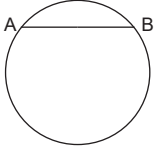

O çemberin merkezidir.

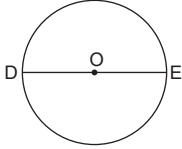
$|OA| = |OB| = r$ çemberin yarıçapıdır.

$|AB| = 2r = R$ çemberin çapıdır.

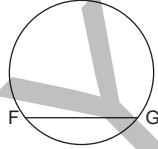
- Çember ile iki noktada kesişen ve çember içinde olan doğru parçasına kiriş denir.

[AB] kirişi

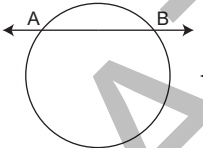

[DE] kirişi

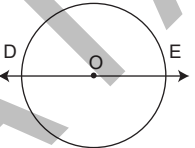

[FG] kirişi

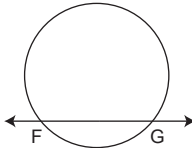
- Çember ile iki noktada kesişen doğruya kesen denir.

AB keseni

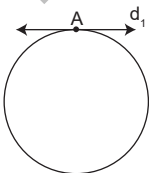

DE keseni

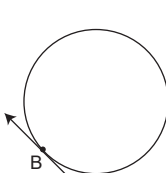

FG keseni

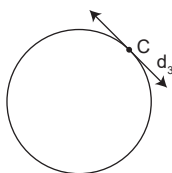
- Çember ile bir noktada kesişen doğruya teğet denir.

d_1 teğeti

d_2 teğeti

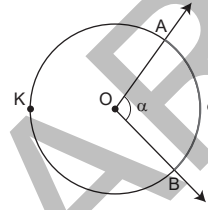

d_3 teğeti

ÇEMBERDE YAYLAR VE OLUŞAN AÇILAR

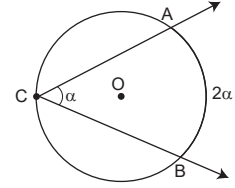
- Merkezi çemberin merkezinde olan açıya merkez açı denir.
- Merkez açısının ölçüsü gördüğü yayın ölçüsüne eşittir.

$$m(\widehat{AOB}) = m(\widehat{AB})$$

- Köşesi çember üzerinde olan açıya çevre açı denir.
- Çevre açının ölçüsü gördüğü yayın ölçüsünün yarısına eşittir.

$$m(\widehat{ACB}) = \frac{m(\widehat{AB})}{2}$$

Örnek Soru

O çemberin merkezi

$$m(\widehat{BAC}) = 50^\circ$$

$$m(\widehat{BOC}) = 2x + 40^\circ$$

ise x kaç derecedir?

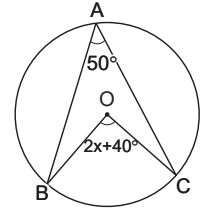
A) 60

B) 50

C) 45

D) 35

E) 30

Çözüm

$$m(\widehat{BC}) = 2 \cdot 50^\circ = 100^\circ$$

$$m(\widehat{BC}) = 2x + 40^\circ$$

$$100^\circ = 2x + 40^\circ$$

$$\Rightarrow x = 30^\circ \text{ olur.}$$

DİK PRİZMALAR

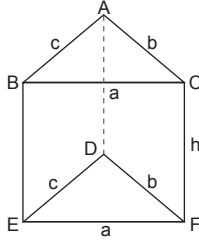
- Alt ve üst tabanları birbirine paralel ve yan yüzleri tabanlara dik olan kapalı cisimlere prizma denir.
- Prizmalar tabanlarına göre isimlendirilir.
- Dik prizmalarda yan yüzler dikdörtgendir.
- Prizmalarda yan ayrıtlar aynı zamanda prizmanın yüksekliğidir.

NOT

- Prizmanın Hacmi = Taban alanı x Yükseklik
- Yanal alan = Taban Çevresi x Yükseklik
- Yüzey alanı = 2 taban alanı + Yan yüzeyinin alanı

ÜÇGEN PRİZMA

- Alt ve üst tabanı üçgendir.

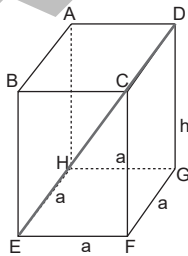

Hacim: $A(\widehat{DEF}) \cdot h$

Yüzey Alanı: $2 \cdot A(\widehat{DEF}) + (a+b+c) \cdot h$

KARE PRİZMA

- Alt ve üst tabanı karedir.

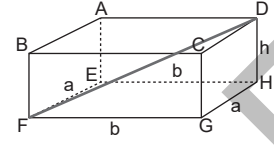
Hacim: $a^2 \cdot h$

Yüzey Alanı: $2a^2 + 4a \cdot h$

$|DE| = \sqrt{2a^2 + h^2}$

DİKDÖRTGENLER PRİZMASI

- Bütün yüzleri dikdörtgendir.

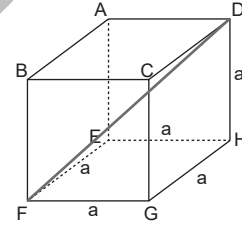
Hacim: $a \cdot b \cdot h$

Yüzey Alanı: $2 \cdot a \cdot b + (2a+2b) \cdot h$

$|DF| = \sqrt{a^2 + b^2 + h^2}$

KÜP

- Her yüzeyi kare olan özel prizmadır.

Hacim: $a \cdot a \cdot a = a^3$

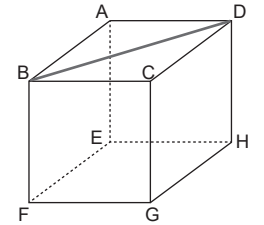
Yüzey Alanı: $6a^2$

$|DF| = a\sqrt{3}$

Örnek Soru

Yanda gösterilen küpün bir yüzünün köşegeni BD uzunluğu 4 cm'dir.

Buna göre bu küpün hacmi kaç cm^3 tür?

- A) $8\sqrt{2}$ B) $10\sqrt{2}$ C) $16\sqrt{2}$ D) $20\sqrt{2}$ E) $22\sqrt{2}$

Çözüm

Küpün bir ayrıt uzunluğu = a cm olsun.

$|BD|^2 = a^2 + a^2$

$4^2 = 2a^2 \Rightarrow a = 2\sqrt{2}$ cm'dir.

Hacim = $a^3 = (2\sqrt{2})^3 = 16\sqrt{2}$ cm^3 tür.

**TÜRK KÜLTÜR VE
MEDENİYETLERİ**

**ATATÜRK İLKELERİ
VE İNKILAP TARİHİ**

TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI

TÜRK ADININ ANLAMI

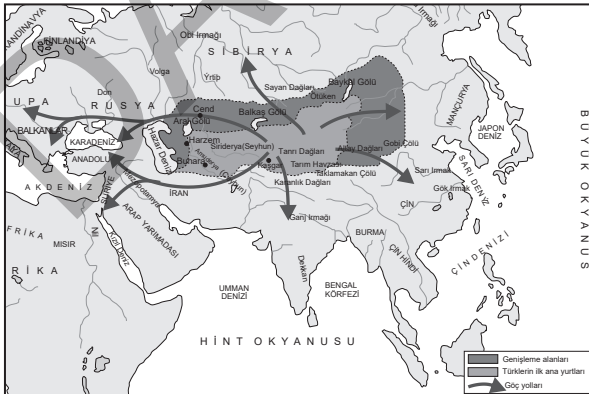
- Türkler konargöçer yaşam tarzına bağlı olarak birçok toplum ile etkileşim içinde yaşad.
- Bu durum Türk adının farklı kaynaklarda yer almasına neden oldu.
- Türk kelimesinin anlamlarından bazıları şunlardır;
  - ▶ **Ziya Gökalp:** Nizam sahibi, töre sahibi, türeli.
  - ▶ **Danimarkalı Bilgin Wamberg:** Türemek.
  - ▶ **Kaşgarlı Mahmut:** Olgunluk çağı.
  - ▶ **Uygurlar:** Güç, kuvvet, olgunluk.
  - ▶ **Çin:** Miğfer.
- Coğrafi bir terim olarak Türkiye kelimesi VI. yüzyıldan itibaren Bizans kaynaklarında Orta Asya için kullanılmıştır. XI. yüzyıldan itibaren Anadolu'nun adı bir daha değişmemek üzere Türkiye olmuştur.
- Ünlü İtalyan seyyah Marco Polo Anadolu'ya Küçük Türkiye, Orta Asya'ya ise Büyük Türkiye demiştir.

NOT

- Türk adının ilk kez geçtiği yazılı kaynak, Hunlar ile Çin arasında yapılan **Kuzey Şansı Antlaşması**'dır.

TÜRKLERİN İLK ANA YURDU

- Türklerin ilk ana yurdu "Orta Asya"dır. Orta Asya; doğuda Kınan Dağları, kuzeyde Sibirya, batıda Hazar Denizi, güneyde Hindikuş ve Karanlık Dağları ile çevrili alandır.

Türklerin Tarih Sahnesine Çıkışı

ORTA ASYA KÜLTÜRLERİ

Anav Kültürü (MÖ 4000 – MÖ 1000): Orta Asya'nın en eski kültür merkezidir. At ilk kez bu kültürde görülmüştür.

Afanesyevo Kültürü (MÖ 2500 – MÖ 1700): Türklerin en eski kültür merkezidir.

Kelteminar (MÖ 3000): Yapılan araştırmalarda yerleşik hayatın izlerine rastlanmıştır. Balıkçılık ve avcılıkla uğraşmışlardır.

Andronova Kültürü (MÖ 1700 – MÖ 1200): Orta Asya kültürleri içinde yayılma alanı en geniş olan kültür merkezidir. İlk defa tunçtan ve altından eşyalara rastlanmıştır.

Karasuk Kültürü (MÖ 1200 – MÖ 700): Demir madeninin işlendiği ilk kültür merkezidir.

Tagar Kültürü (MÖ 700 – MÖ 100): Orta Asya kültürleri içinde en gelişmiş kültür merkezidir.

ORTA ASYA'DAN YAPILAN İLK TÜRK GÖÇLERİ

GÖÇLERİN SEBEPLERİ

- İklimin değişmesine bağlı olarak kuraklığın yaşanması
- Nüfusun artışı ve mevcut geçim kaynaklarının yetersizliği
- Salgın insan ve hayvan hastalıkları
- Boylar arasındaki hakimiyet mücadelesi
- Dış baskılar (Çin, Moğol)
- Cihan hakimiyeti fikri doğrultusunda yeni yurtlar kazanma isteği
- Bağımsızlık düşüncesi

GÖÇLERİN SONUÇLARI

- Kavimler Göçü'nün yaşanmasına neden oldular.
- Göç etmeyip de Orta Asya'da kalan Türk boyları, Asya Hun İmparatorluğu çatısı altında ilk siyasi teşekkülü oluşturular.
- Türkler göç ettikleri yerlerde kısa sürede birçok devlet kurular.
- Türk kültür ve uygarlığı, dünyanın dört bir köşesine yayıldı. Gittikleri yerlerdeki toplumlara; tarımı, hayvancılığı ve madeni işlemeyi öğrettiler.
- Türk göçleri sonucunda farklı kültürlerin kaynaşmasıyla yeni kültürler ortaya çıktı.
- Türk tarihinin bir bütün olarak incelenmesi zorlaştı.
- Bazı Türk boyları değişik dinleri benimseyerek milli benliklerini kaybettiler. (İslamiyet'i kabul edenler hariç).

TÜRKLER VE İSLAMİYET

- Hz. Ömer, Nihavend Savaşı'nda Sasani İmparatorluğu'na son verip İran ve Irak'ın bir bölümünü fethedince, İslam devleti ile Horasan'da yaşayan Türkler sınır komşusu oldu.
- Hz. Osman Dönemi'nde Kafkaslarda Hazar Türkleri ile Müslümanlar arasında ilk savaş yapıldı.
- Emeviler Dönemi'nde Mevaraünnehir'de Türgişlerle Araplar arasında şiddetli çatışmalar yaşandı.
- Emeviler'in ırkçı ve baskıcı politikaları Türklerin İslamiyet'e girişini geciktirmiştir. Abbasiler Dönemi'nde hoşgörü temel alındı ve kısa zamanda Türk-Arap dostluğu güçlendi. Talas Savaşı'yla bu dostluk pekişmiştir. Türk-İslam devletlerinin kurulması bu olaydan sonra gerçekleşti.

TALAS (ATLIK) SAVAŞI (751)

TALAS SAVAŞI'NIN SEBEPLERİ:

- Orta Asya'daki otorite boşluğu
- Abbasilerin Çin zulmüne uğrayan Türklere yardım etme düşüncesi
- Çin'in İpek Yolu'na hakim olmak istemesi
- Müslümanların Orta Asya'da İslamiyet'i yaymak istemeleri

TALAS SAVAŞI'NIN SONUÇLARI VE ÖNEMİ

- Türkler (Uygurlar, Karluklar) bu savaşta tarihi düşmanı olan Çin'e karşı Abbasilerin yanında olmuş ve savaşı Türk-Arap ittifakı kazanmıştır.
- Orta Asya Çinlileşmekten kurtulmuş, bölge Çin kültürü yerine İslam kültürünün etkisine girdi.
- İslamiyet Türkler arasında yayılmaya başladı.
- İslamiyet, Türkler arasında özellikle ticaret yoluyla yayıldı.
- Talas Savaşı Türk-İslam tarihinin başlangıcı oldu.
- Türkler, Abbasi Devleti'nin idari ve askeri kademelerinde görev almaya başladılar.
- Kağıt, matbaa, barut, pusula ve mürekkep gibi buluşlar Türkler aracılığıyla İslam dünyasına geçti.
- İlk kez Çin dışında Semerkant'ta kağıt üretilmeye başlandı.
- Türkler, Abbasi Devleti'nin idari ve askeri kademelerinde görev almaya başladılar.

TÜRKLERİN MÜSLÜMAN OLMA NEDENLERİ

- İslamiyet'teki Allah inancı ile Türklerdeki Gök Tanrı inancının benzeşmesi
- Türklerde kurban kesme, cennet-cehennem ve ahiret inancı gibi kavramların İslamiyet'te de bulunması
- Abbasilerin hoşgörü politikası
- Türkler ile Müslümanlar arasındaki ticaretin etkisi
- Türklerdeki cihan hakimiyeti ile İslamiyet'teki cihat ve gaza anlayışıyla örtüşmesi
- Her iki dinde de sosyal dayanışmaya önem verilmesi
- Temizliğe önem verilmesi
- Adalet, eşitlik ve ahlak değerlerine önem verilmesi

NOT

İslamiyet'i benimseyen;

- **İlk Türk boyu:** Karluklar (8. yüzyıl)
- **İlk Türk devleti:** İtil Bulgarları (9. yüzyıl)
- **Mısır'daki ilk Türk devleti:** Tolunoğulları (9. yüzyıl)
- **İlk Orta Asya Türk devleti:** Karahanlılar (10. yüzyıl)

TÜRKLERİN İSLAMİYET'E HİZMETLERİ

- Türkler; İslam dünyasının koruyuculuğunu üstlendiler (önce-leri Şii Büveyhoğullarına, sonra Bizans ve Haçlılara karşı).
- İslamiyet'in geniş alanlara (Hindistan, Balkanlar, Avrupa, Anadolu, Orta Asya) yayılmasını sağladılar.
- Halifeliği koruyarak varlığını sürdürmesini sağladılar.
- Dağınık hâldeki Müslümanları bir araya topladılar.
- İslam kültür ve medeniyetinin gelişmesine ve yayılmasına katkıda bulundular.
- Harezmi, Biruni, Farabi, İbni Sina ve Gazali gibi ünlü bilim adamlarının yetişmesini sağladılar.

TÜRK İSLAM DEVLETLERİ

KARAHANLILAR (840-1212)

- Karluk, Yağma, Çiğil ve Tuhsi boylarının bir araya gelmesiyle kuruldu.
- Bilinen ilk hükümdarı Bilge Kül Kadir Han'dır.
- İkili devlet teşkilatını uygulamışlardır.
- Karahanlılar, Orta Asya Türk kültürüyle İslam kültürünü kaynaştırdılar, böylece Türk-İslam sentezinin öncüsü oldular.

OSMANLI EGEMENLİK ANLAYIŞI

Osman Bey ve Orhan Bey	Ülke, hanedanın ortak malıdır.
I. Murat'tan II. Mehmet'e (Fatih) kadar	Ülke padişah ve oğullarının ortak malıdır.
II. Mehmet'ten (Fatih) I. Ahmet'e kadar	Ülke, padişahın malıdır.
I. Ahmet'ten sonra	Ekber ve Erşed sistemi (Hanedanın en büyük erkek üyesinin tahta geçmesi)

• Osmanlı padişahlarının Yavuz Sultan Selim Dönemi'nden başlayarak halife unvanını da kullanmalarıyla devletin teokratik yapısı güçlenmiştir.

MERKEZ TEŞKİLATI

- Osmanlı Devleti'nde yönetim İslam hukukuna dayandırılmıştır.
- Yararlanılan eski Türk gelenekleri ile fethedilen yerlerdeki yönetim kurallarının İslam hukuku ile çelişmemesine dikkat edilmiştir.

Padişah

- Devletin başında Osman Bey'in soyundan gelen bir padişah bulunurdu.
- Tahta çıkan padişahlar, tören ile Eyüp Sultan Türbesi'nde kılıç kuşanırlardı. Bu törene cülus töreni denirdi.
- Tahta çıkan padişah kendi adına para bastırır ve hutbe okuturdu. Bunların yanında davul, sancak, otağ, sikke, çetr, cülus bahşişi, tah, hutbe, hilat, kılıç alayı, alem tuğ hükümdarlık alameti sayılırdı.
- Padişahın koyduğu kurallar kapsamındaki hükümlere "ferman" denirdi. Ferman ve kanunnameler padişah tarafından yayımlanırdı.
- Padişahlar; Bey, Gazi, Han, Hakan, Sultan, Hünkar, Hüda-vendigâr, Nasr, Sultanı İklimi Rum, Çelebi, Kayseri Rum, Emir ve Halife gibi sıfatlar kullanırlardı.
- Devlet adamlarının padişaha bağlılık bildirmesine biat denirdi.
- Padişahlar geniş yetkilere sahipti. Fakat onlar yetkilerini kanun ve törelere uygun olarak kullanırlardı.
- Padişahın çocuklarına şehzade, efendi veya çelebi denirdi. Şehzadeler küçük yaşlarda "Lala" denilen eğitimcilerin yanında sancaklara yönetici olarak gönderilirdi.

- Sancaklarda devlet yönetimi, askerlik, ilmi yönden yetiştirilirdi.
- Şehzadeler; Amasya, Aydın, Manisa, İzmit, Kütahya, Bursa, Çankırı, Konya, Isparta, Trabzon, Konya, Muğla, Bolu, Mentеше, Sivas, Çorum ve Kefe (Anadolu dışında tek sancak) gibi sancaklarda eğitilirdi.
- Padişahlık babadan oğula geçirdi. Fatih, taht kavgalarını önlemek için, kardeş katlini yasal hâle getirdi. Kardeşlerin öldürülmesini engellemek için III. Mehmet Dönemi'nden sonra sancağa çıkma yasaklandı.

NOT

- Sancak sistemini başlatan Orhan Bey'dir.
- Sancak sistemi ile ilk tahta çıkan I. Murat'tır.
- Sancak sistemini yasallaştıran Fatih Sultan Mehmet'tir.
- Sancakta yetişerek tahta çıkan son padişah III. Mehmet'tir.
- Sancağa çıkma usulünü kaldıran III. Mehmet'tir.
- Sancağa çıkmadan tahta çıkan ilk padişah I. Ahmet'tir.
- Padişahın yetki ve görevleri arasında şunlar bulunurdu:
  - ▶ Orduya komutanlık etmek
  - ▶ Divan-ı Hümayun'a başkanlık etmek (Fatih'e kadar)
  - ▶ Üst kademe devlet memurlarını atamak
  - ▶ Savaş ve barışa onay vermek
  - ▶ Kanunlara uygun olarak ülkeyi yönetmek
  - ▶ Halkı korumak ve halka karşı adaletli olmak
  - ▶ Seferlere çıkarak ülkenin sınırlarını genişletmek
  - ▶ Sınırları güvenlik altına almak
  - ▶ Ferman yayımlamak
  - ▶ Gerektiğinde devlet memurunun mallarına el koymak (müsadere usulü)

Saray

- Padişahın özel hayatının geçtiği ve devlet yönetiminin gerçekleştiği mekândır.
- İlk Osmanlı sarayı 1326'da Orhan Bey Dönemi'nde Bursa'da yapılmıştır.
- 1361'de I. Murat Dönemi'nde inşa edilen Edirne Sarayı kullanılmaya başlanmıştır.

CEPHELER

DOĞU CEPHESİ

- TBMM'nin açtığı ilk cephe. Mondros Mütarekesi'nden sonra Ermeniler Doğu'da bağımsız bir Ermenistan Devleti kurabilmek amacıyla saldırıya geçtiler.
- Erzurum'da bulunan XV. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir Paşa, Ermeni tehlikesine karşı ordusunu dağıtmadı. TBMM kurulduktan sonra orduyu kendisine bağladı.
- Sevr Antlaşması'yla birlikte Ermeni saldırıları iyice arttı. Bunun üzerine Doğu Cephesi komutanı Kâzım Karabekir Paşa, Ermenilere savaş ilan etti.
- Kâzım Paşa, Sarıkamış - Kars savaşlarında Ermenileri yendi.
- Gümrü'ye çekilen Ermeniler, barış istemek zorunda kaldılar.
- Doğu Cephesi'ndeki başarılarından dolayı Kâzım Karabekir'e "Şark Fatih" denilmiş ve Korgeneralliğe terfi etmiştir.

Gümrü Barış Antlaşması (3 Aralık 1920)

- Gümrü Antlaşması'na TBMM Hükümetini temsilen Kâzım Karabekir, Erzurum Valisi Hamit Bey ve Erzurum Vekili Süleyman Necati katılmıştır.
- Türk-Ermeni sınırı, Aras Nehri-Çıldır Gölü hattına çekilmiştir.
- Ermeniler Sevr'i reddederek, Misak-ı Milli'yi tanıdılar.
- Ermeniler, Barış şartlarına uyarlıysa, TBMM'de Ermenilere ekonomik yardımda bulunacaktır.
- Ermeniler Türkiye'ye düşmanlık yapmayacak.
- Kars, Kağızman, Sarıkamış, İğdir ve Kulp geri alınmıştır.
- Ermeniler herhangi bir saldırıya uğrar ve yardım isterse, Türkiye Ermenilere askeri yardımda bulunacaktır.
- Türkiye'deki Ermenilerle Ermenistan'daki Müslümanlar diğer yurttaşlar gibi eşit sayılacaktır.
- Türklere karşı silah kullanmamış olan Ermeniler isterlerse altı ay içinde geri gelip eski yerlerine yerleşebileceklerdir.

Gümrü Antlaşması'nın Önemi ve Sonuçları

- TBMM'nin imzaladığı ilk antlaşmadır.
- TBMM'nin uluslararası ilk askeri ve siyasi başarısıdır.
- Misak-ı Milli'yi kabul eden ilk devlet Ermeni devletidir.
- Ermenistan TBMM'yi tanıyan, Sevr Antlaşması'nı tanımayan ilk devlettir.
- Doğu Cephesi kapanan ilk cephe oldu. Buradaki askeri birlikler Batı Cephesi'ne kaydırıldı.
- Türkiye Devleti ifadesi ilk kez kullanıldı.
- TBMM'nin gücü ve otoritesi arttı.
- Sovyet Rusya ile ilişkiler hızlandı.
- Doğu sınırımızın belirlenmesinde ilk adım atıldı.

GÜNEY CEPHESİ

- Mondros Mütarekesi'nden sonra İngilizler Musul, Antep, Urfa ve Maraş'ı Fransızlar ise Adana ve Mersin'i işgal ettiler.
- İngiltere 15 Eylül 1915'de Fransa'yla anlaşarak Maraş, Urfa ve Antep'i Fransa'ya terk ettiler.
- Fransızlar, Ermenilerle iş birliği yaparak Maraş, Urfa ve Antep'i işgal ettiler.
- Yöre halkı Fransızlara karşı savunmaya geçti ve sonuçta Şubat 1920'de Maraş, Nisan 1920'de Urfa, Ocak 1921'de de Antep işgalden kurtulmuştur.
- Antep'e 1921 yılında Gazi unvanı, Maraş'a 1973'te Kahraman unvanı, 1984'te Urfa'ya Şanlı unvanı verildi.
- 1925'te Maraş'a, 2008'de Antep'e ve 2016'da Urfa'ya İstiklal Madalyası verildi.
- Adana'da Topçu Kemal Bey, Osman Bey, Ratip Bey; Maraş'ta Kılıç Ali, Salim Bey ve Sütçü İmam; Urfa'da Ali Saip Bey; Antep'te Şahin Bey ve Kılıç Ali direnişin simgesi olmuşlardır.
- Sakarya Zaferi'nden sonra Fransa TBMM ile Ankara Antlaşması'nı imzalayarak bölgeyi terk etti (20 Ekim 1921). Böylece Güney Cephesi de resmen kapandı.

NOT

- Güney Cephesini diğer cephelerden ayıran en önemli fark bu cephenin düzenli ordunun katkısı olmadan Kuvâ-yı Milliyeciler tarafından kurtarılmış olmasıdır.
- Ankara Antlaşması ile; Güney Cephesi kapandı, buradaki birlikler Batı Cephesi'ne kaydırıldı ve ilk kez bir İtilaf Devleti (Fransa) TBMM'yi tanıdı.

BATI CEPHESİ

Düzenli Ordunun Kurulması (8 Kasım 1920)

- TBMM açıldığı sırada ülkedeki tek düzenli askeri birlik doğudaki Kâzım Karabekir komutasındaki 15. Kolordu idi.
- Bunun dışındaki askeri birlikler Mondros Ateşkes Antlaşması gereği terhis edilmişti.
- Batıda Yunanlılara, güneyde ise Fransızlara karşı Kuvâ-yı Milliye birlikleri savaşıyordu.
- Kuvâ-yı Milliye halkın içinden çıkmış, vatan ve yurt sevgisi ile düşmana karşı mücadele eden silahlı güçlerdi.
- Terhis edilen birçok subay ve asker Kuvâ-yı Milliye birliklerine katıldı.
- TBMM 1920 sonlarında Kuvâ-yı Milliye birliklerini kaldırıp düzenli ordu kurmaya karar verdi.

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

TÜRK DIŞ POLİTİKASININ İLKELERİ

- Hukuk gücüne dayanır.
- Akılcı esaslar içerir.
- Bağımsızdır.
- Ulusal güce dayanır.
- Gerçekçi politikalar izler.
- Maceracı değil, aktiftir.
- Yurtta barış, Dünyada barış ilkesini benimser.

TÜRK DIŞ POLİTİKASININ HEDEFLEDİĞİ AMAÇLAR

- Öncelikle milli gücümüze dayanmak ve bağımsızlığımızı üstün tutmak
- Milli sınırlar içinde kalmak
- Gerçekçi ve barışçı olmak
- Uluslararası ilişkilerde eşitliğe dayanan ilişkiler kurmak
- Başka devletlerin iç işlerine karışmamak
- Milli politikayı yürütürken iç teşkilatı dikkate almak
- Başka devletleri kendi iç işlerine karıştırmamak
- Başka devletlerin politika ve yönetim sistemlerinden etkilenmemek
- Bilim ve teknolojiyi rehber kabul etmek

Örnek Soru

Yeni Türk devletinin,

- I. bağımsızlık,
- II. barışseverlik,
- III. devletçilik

ilkelerinden hangilerini uluslararası ilişkilerde temel aldığı savunulabilir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) I ve II
D) II ve III   E) I, II ve III

Çözüm

Devletçilik ülke içerisinde devletin ekonomiye hakim olması ve halkın refah seviyesinin yükseltilmesini amaçlayan ekonomik bir sistemdir. I ve II. öncüller ise uluslar arası ilişkilerde temel alınan prensiplerdir.

Cevap C

- Atatürk Dönemi Türk dış politikası, gelişmeler ve mevcut olayların gidişatına göre 1923-1932 dönemi ve 1932-1939 dönemi olmak üzere iki bölümde incelenir.

1923-1932 ARASI TÜRK DIŞ POLİTİKASI

- Bu dönemde Musul, Suriye sınırı, borçlar ve nüfus mübadelesi sorunlarıyla uğraşmıştır.
- Lozan'dan geriye kalan sorunların çözülmesi ve alınan kararların uygulanmasına yönelik oldu.
- Komşu devletlerle iyi ilişkiler kurmak, meydana gelen pürüzleri barışçı yollarla çözmek amaçlandı.
- Büyük devletlerle olan ilişkileri normalleştirmek amaçlandı.

Musul Meselesi (1926)

Süreç

- Lozan Barış Konferansı'nda Türkiye - Irak sınır sorunu görüşülürken Türk Heyeti halkının büyük çoğunluğu Türk olan bölgenin Türkiye'ye bırakılması gerektiğini savunmuş, Irak'ı mandası altında bulunduran İngiltere ise Musul'un Irak sınırları içerisinde kalmasını ısrarla istemiştir. Lozan'da halledilemeyen konu konferans sonrasına bırakılmıştır.
- Heyetler uyuşmazlığı gidermek amacı ile Lozan sonrası ilk kez Mayıs 1924'de İstanbul'da Haliç Konferansı'nda bir araya geldiler. İngiltere, Hakkari'nin de Irak'a dahil olmasını isteyince sorun çözülemedi.
- Türkiye bu gelişme üzerine sorunu Milletler Cemiyeti'ne taşıdı (Ayrıca Türkiye bölgede halk oylaması yapılmasını istemiştir ve bu isteğini cemiyete bildirmiştir).
- Milletler Cemiyeti Geçici Brüksel Hattı adıyla bir rapor hazırladı. Bu rapor İngiltere'yi haklı görünce Türkiye sorunu Lahey Adalet Komisyonuna taşıdı.
- Lahey Adalet Komisyonu da Geçici Brüksel Hattı'nı kabul edince Türkiye savaş kararı almak zorunda kaldı.
- Türkiye bu sorunda yalnız kalmamak için 17 Aralık 1925'de SSCB ile dostluk ve tarafsızlık antlaşmasını yeniledi. (Savaş sırasında Rusya'nın desteğini alabilmek amacı ile yapılmıştır.)
- Türk ordusu Musul'da savaş için hazırlıklara başladığı sırada bölgede Şeyh Sait Ayaklanması ve Nasturi İsyanı çıkınca Türkiye İngiltere ile barış yapmak zorunda kaldı.

XX. YÜZYIL BAŞLARINDA DÜNYA

I. DÜNYA SAVAŞI'NIN SİYASİ VE EKONOMİK SONUÇLARI

II. Dünya Savaşı'na Sebep Olan Stratejik ve Emperyalist Rekabet

- I. Dünya Savaşı'nın çıkmasında;
  - ▶ Milliyetçilik akımı
  - ▶ Sanayi İnkılabı'nın doğurduğu sömürgecilik yarışı
  - ▶ Ham madde ve pazar arayışı
  - ▶ Devletler arası bloklaşma
  - ▶ Silahlanma yarışı neden olmuştur.
- Savaşın sonucunda bazı devletler parçalanmış, yeni ulusal devletler kurulmuştur.
- Tank, savaş gemisi, bombardıman uçakları ve kimyasal silahların kullanılması dünya petrol tüketiminin eskiye oranla daha da artmasına yol açmış, bu durum da petrole bağlı dış politikanın doğmasına neden olmuştur.
- Orta Doğu petroleri bir anda İngiliz, Fransız ve ABD çıkarlarının çatıştığı bir savaş alanına dönmüştür.
- I. Dünya Savaşı'nın sonunda galip devletlerin düzenlediği Paris Barış Konferansı'nda büyük devletler arasında ortaya çıkan fikir ayrılıkları devam ederken ABD'nin izlediği **Yalnızlık Politikası** onu her türlü uluslararası iş birliğinden uzaklaştırmıştır.

Paris Konferansı (18 Ocak 1918)

- Konferans I. Dünya Savaşı'nı kesin olarak bitirmek ve bozulan dengeyi yeniden kurmak amacıyla toplanmıştır.
- Konferansta alınan kararlarda etkili olan devletler; İngiltere, Fransa, ABD, İtalya ve Japonya'dır.
- Konferansta devletlerin beklentileri şöyle idi: **ABD**; Milletler Cemiyeti'nin kurulmasını sağlayarak yalnızlık politikasına dönmek, **İtalya**; Avusturya ve Anadolu'dan bazı topraklar almak, **Japonya**; Çin'den toprak almak, **İngiltere ve Fransa**; mandater yönetimler kurarak sömürgeci çıkarlarını korumak ve Almanya'yı etkisiz hâle getirmekti.
- Konferansın sonucunda Almanya ile **Versay**, Avusturya ile **Saint Germain**, Macaristan ile **Nöyyi** Bulgaristan ile **Triyanon** antlaşmaları imzalandı.
- Osmanlı Devleti ile yapacakları barış antlaşması ise aralarında çıkan görüş ayrılığı nedeniyle sonraya bırakıldı.
- Yenilen devletlerden toprak alınmayacağına dair ilkeye uyulmadı ve yenilen devletlerden topraklar alınarak başka ülkelere verildi.

- Paris Barış Konferansı'nda oluşturulan uluslararası ortam kalıcı bir barışın sağlanmasına imkân vermedi.
- Barış Konferansı I. Dünya Savaşı'nı başlatan nedenleri ortadan kaldırmadı.
- Almanya ile yapılan Versay Antlaşması ağır şartlar oluştuyordu.
- Bu antlaşmaya göre Almanya savaşın tek sorumlusu ve savaş suçlusu ilan ediliyordu.
- Antlaşma maddeleri savaşta büyük kayıplar yaşamış olan Almanya için tam bir yıkım oldu.
- Bu antlaşma II. Dünya Savaşı'nın çıkmasında önemli etkenlerden biri olmuştur.
- ABD Milletler Cemiyeti'nin kurulmasından sonra Monroe Doktrini adı verilen yalnızlık politikası çerçevesinde kendi kıtasına yöneldi ve cemiyete üye olmadı.

NOT

Monreo Doktrini

- ABD Başkanı James Monreo tarafından 1823'te yayımlanan, ABD dış politikasının esaslarını belirleyen belgedir. 1940 yılına kadar sürdürdüğü bu doktrine göre ABD, Avrupa'daki olaylara karışmamayı ve kendi içinde güçlenmeyi amaçlamıştır.

SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ (SSCB), ORTA ASYA'DAKİ TÜRK DEVLET VE TOPLULUKLARI

ÇARLIK RUSYA'NIN YIKILIŞI VE SSCB'NİN KURULUŞU

- SSCB; Rus Çarlığı'nın 1917'deki Büyük Ekim Devrimi'yle (Bolşevik İhtilali) yıkılmasından sonra aynı topraklar üzerinde kurulan ve 1991'e kadar varlığını sürdüren devlettir.
- I. Dünya Savaşı yıllarında Rusya'da hayat şartlarının ağırlaşması sonucunda Petersburg'da kadın işçilerin başlattığı grev kısa bir sürede devrime dönüştü.
- Lenin'in önderliğindeki Bolşevikler barış, toprak ve ekmek vadederek yönetimi ele geçirdiler (Ekim 1917).
- Lenin 3 Mart 1918'de Brest-Litovsk Antlaşması'nı imzalayarak savaştan çekildi. Ardından savaşın olumsuz etkilerini silmek için NEP (Novaya Ekonomiçeskaya Politika) adı verilen yeni ekonomi politikasını ilan etti (1921).
- Yönetimde de eski Rus İmparatorluğu federasyona dönüştürüldü ve devlet 1 Ocak 1923'te Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği (SSCB) adını aldı.

TEMEL YURTTAŞLIK

BİLGİSİ

DATA YAYINLARI

DEVLET KAVRAMI

- Sınırları belli bir toprak parçası üzerinde yaşayan ve üstün bir otoriteye bağlı insan topluluklarının oluşturduğu siyasal ve hukuksal bütünlüğe devlet denir. Devleti oluşturan unsurlar üçe ayrılır: halk, ülke, egemenlik (iktidar).

DEVLET BİÇİMLERİ	
Egemenliğin Kaynağına Göre Devletler	Hukuki Yapılarına Göre Devletler
<p>Monarşi Devlet başkanlığının soya bağlı olarak değiştiği, bütün gücün tek bir hükümdarda toplandığı yönetim şekli ve devlet biçimidir.</p> <p>Mutlak Monarşi: Tüm iktidar tek kişinin elindedir. Bu kişi devleti tek başına yönetir. Örneğin; Vatikan</p> <p>Meşruti Monarşi: Hükümdar yetkilerinin yazılı bir anayasa ile sınırlandırıldığı yönetim şeklidir. Meşruti monarşilerde hükümdarın yanında, devlet iktidarını onunla paylaşan bir parlamento vardır. Örneğin; İsveç</p>	<p>Tek Yapılı Devlet</p> <p>Bölgeli Devlet: Ülkenin bölünmez bütünlüğünü korumanın yanında milletlerin özerkliğini tanıyan devlettir. Örneğin; İspanya, İtalya, Birleşik Krallık</p> <p>Üniter Devlet: Devletin ülke, millet ve egemenlik unsurları ile yasama, yürütme ve yargı organları bakımından teklik özelliği gösterdiği devlet biçimidir. Örneğin; Türkiye, Fransa, Norveç</p>
<p>Cumhuriyet Egemenliğin tek bir kişiye değil toplumun tümüne ait olduğu, egemenliğin halktan kaynaklandığı ve devlet başkanının göreve seçimle geldiği devlet biçimidir. Örneğin; Türkiye, Sudan, Arjantin</p>	<p>Birleşik (Karma) Devlet</p> <p>Birden çok devletin bir araya gelmesiyle oluşmuş devlet biçimidir.</p> <p>Federasyon: İç işlerinde serbest, dış işlerinde birbirine bağlı, ortak çıkarları gerçekleştirmek amacıyla ortak anayasa çerçevesinde birleşmiş devlet biçimidir. Örneğin; ABD, Almanya, Kanada, Avusturya, Rusya, Avustralya</p> <p>Konfederasyon: İki veya daha çok devletin uluslararası hukuki kişiliklerini korumak, özellikle ortak bir savunma sağlamak amacıyla bir araya geldikleri devlet biçimidir. Bu devletler iç ve dış ilişkilerinde özerktirler.</p>
<p>Oligarşi Egemenliğin bir grup ya da zümre tarafından kullanıldığı devlet biçimidir. Örneğin; Suriye, Küba, Cezayir</p>	
<p>Teokratik Devlet Egemenliğin kaynağını dine dayandıran devlet biçimidir. Örneğin; İran, Suudi Arabistan, Vatikan</p>	

HÜKÜMET KAVRAMI

- Devlet adına otoriteyi yürüten organa hükümet denir. Hükümetin görevi devlet biçimine, halkın duygu, düşünce ve çıkarlarına uygun olarak hizmet vermektir.

HÜKÜMET SİSTEMLERİ

KUVVETLER BİRLİĞİ

- Yasama ve yürütme yetkilerinin tek bir otoriteye ait olmasıdır.

Mutlak Monarşi

- Yasama, yürütme ve yargı yetkisi tek bir kişide toplanmıştır. Hükümdarın yetkileri sınırsızdır. **Örneğin;** Suudi Arabistan

Diktatörlük

- Yasama, yürütme ve yargı yetkisi tek bir kişide toplanmıştır. Anti-demokratik bir yönetim tarzıdır. Çünkü yönetimdeki kişiler halkın oylarıyla seçilmez. **Örneğin;** Nazi Almanya'sı.

Meclis Hükümeti Sistemi

- Yasama, yürütme ve yargı yetkisi mecliste toplanmıştır.
- Yasama organı hem kanun yapar hem de kanunu uygular. Yürütme ayrı bir yetki olarak sayılmamıştır.
- Yargı yetkisi uzmanlık gerektirdiğinden mahkemelere bırakılmıştır.
- Bir devlet başkanlığı makamı yoktur. Başkanlık makamını meclis başkanı yürütür.
- Bakanlar meclis üyeleri tarafından tek tek seçilirler.
- Bakanların ortak bir sorumluluğu olmadığı gibi bir başkanı da yoktur.
- Meclisin sürekliliği esastır. Meclisin üstünlüğü ilkesine dayanır.

1982 ANAYASASI'NA GİRİŞ - TEMEL HAK VE ÖDEVLER

1982 ANAYASASI

- 1982 Anayasası Kurucu Meclis tarafından hazırlanmıştır. Milli Güvenlik Konseyi (askeri) ve Danışma Meclisinden (sivil) oluşan Kurucu Meclisin hazırladığı anayasa, halk oylamasında %91.37 evet oyuyla kabul edilmiştir.

GENEL ESASLAR

Madde 1: Devletin Şekli

- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

Madde 2: Cumhuriyetin Nitelikleri

- Türkiye Cumhuriyeti; toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Madde 3: Devletin Bütünlüğü, Resmi Dili, Bayrağı, Milli Marşı ve Başkenti

- Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.
- Dili Türkçedir.
- Bayrağı; şekli kanunla belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.
- Milli marşı "İstiklâl Marşı" dır.
- Başkenti Ankara'dır.

Madde 4: Değiştirilemeyecek Hükümler

- Anayasa'nın ilk üç maddesi değiştirilemez.
- Değiştirilmesi teklif dahi edilemez.

Madde 5: Devletin Temel Amaç ve Görevleri

- Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü korumak
- Ülkenin bölünmezliğini korumak
- Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak
- Kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak
- Kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasi, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak
- İnsanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak

Madde 6: Egemenlik

- Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
- Egemenliğin kullanılması hiçbir suretle bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz.

Madde 7: Yasama Yetkisi

- Yasama yetkisi Türk milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir.
- Bu yetki devredilemez.

Madde 8: Yürütme Yetkisi ve Görevi

- Yürütme yetkisi ve görevi; Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

Madde 9: Yargı Yetkisi

- Yargı yetkisi, Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerde kullanılır.

Madde 10: Kanun Önünde Eşitlik

- Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, din, mezhep vb. sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.
- Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir.
- Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı yorumlanamaz.
- Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.
- Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.
- Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır.

Madde 11: Anayasanın Bağlayıcılığı ve Üstünlüğü

- Anayasa hükümleri yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.
- Kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz.

YASAMAYA AİT İLKELER

Yasama Yetkisinin Genelliği: TBMM'nin istediği her konuyu anayasaya aykırı olmamak şartıyla kanunlarla ayrıntılı olarak düzenleyebilmesidir.

Yasama Yetkisinin Devredilmezliği: Yasama yetkisinin Türk milleti adına sadece TBMM'de olmasıdır. Bu yetkinin devredilemez oluşu, kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir sonucudur.

Yasama Yetkisinin Asliliği: Yasama yetkisini ilk elden meclisin kendisinin kullanmasıdır. Meclis bu yetkiyi kullanırken herhangi bir kanuna dayanmaz, kaynağını doğrudan anayasadan alır.

Yasama Yetkisinin Sürekliliği: Yasama yetkisinin hiçbir şekilde kesintiye uğramamasıdır.

TBMM'NİN KURULUŞU

- Türkiye Büyük Millet Meclisi genel oyla seçilen **altı yüz (600)** milletvekilinden oluşur.

MİLLETVEKİLİ SEÇİLME YETERLİLİĞİ

MİLLETVEKİLİ SEÇİLME ŞARTLARI

- Türk vatandaşı olmak
- On sekiz (18) yaşını doldurmuş olmak **(2017 değişikliği)**
- En az ilkokul mezunu olmak
- Kısıtlı olmamak
- Askerlikle ilişkisi olmamak **(2017 değişikliği)**
- Kamu hizmetinden yasaklı olmamak
- Taksirli suçlar dışında toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymemiş olmak
- Zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, Resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymemiş olmak (Bu suçlardan hüküm giyenler affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler.)

NOT

- Hakim ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, Devlet memurları, Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları, YÖK üyeleri, Yükseköğretim Kurumlarındaki öğretim elemanları ve işçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin milletvekili adayı olabilmeleri için görevlerinden çekilmeleri gerekir.
- Bir kimse aynı zamanda hem milletvekilliğine hem de cumhurbaşkanlığına aday olamaz ve aday gösterilemez.

GENEL SEÇİMLER

Normal Seçimler

- Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri **5 yılda bir aynı günde** yapılır.
- Süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir.
- Cumhurbaşkanlığı seçiminde birinci oylamada gerekli çoğunluğun sağlanamaması halinde ikinci oylama yapılır.

Seçimlerin Geriye Bırakılması

- **Savaş sebebiyle** yeni seçimlerin yapılmasına imkân görmezse **Türkiye Büyük Millet Meclisi**, seçimlerin **1 yıl** geriye bırakılmasına karar verebilir.
- Geri bırakma sebebi ortadan kalkmamışsa erteleme kararındaki usule göre bu işlem tekrarlanabilir.

Erken Seçim

- 1982 Anayasası'na göre Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerini yenileme yetkisi **TBMM** ve **Cumhurbaşkanı**'na aittir.

TBMM Kararıyla Seçimlerin Yenilenmesi

- TBMM, üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu (360) ile seçimlerin yenilenmesini isteyebilir. Bu halde TBMM seçimleri Cumhurbaşkanlığı seçimiyle beraber yapılır.
- Cumhurbaşkanı'nın ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesiyle Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir.

Cumhurbaşkanı Kararıyla Seçimlerin Yenilenmesi

- Anayasaya göre Cumhurbaşkanı da seçimlerin yenilenmesini isteyebilir.
- Cumhurbaşkanı'nın seçimlerin yenilenmesine karar vermesi halinde TBMM genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi beraber yapılır.
- ★ Hakkında Meclis tarafından soruşturma açılmasına karar verilen Cumhurbaşkanı, seçim kararı alamaz.

- Seçimlerin birlikte yenilenmesine karar veren Meclis'in ve Cumhurbaşkanı'nın yetki ve görevleri, yeni Meclis'in ve Cumhurbaşkanı'nın göreve başlamasına kadar devam eder. Bu şekilde seçilen Cumhurbaşkanı'nın ve Meclis'in görev süreleri de **5 yıldır**.

CUMHURBAŞKANI

CUMHURBAŞKANLIĞINA ADAYLIK

- Cumhurbaşkanı 40 yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip Türk vatandaşları arasından, doğrudan halk tarafından seçilir.
- Cumhurbaşkanının görev süresi 5 yıldır; bir kimse, en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.
- Ancak Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir.
- Cumhurbaşkanlığına; siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüz bin seçmen aday gösterebilir.
- Her siyasi parti veya parti grubu ancak bir aday için başvuruda bulunabilecektir.
- Bir kişiyi birden fazla siyasi parti grubu veya siyasi parti aday gösterebilir.
- Cumhurbaşkanlığına aday gösterilmek kişinin yazılı muvafakatına bağlıdır.

NOT

- Bir kimse hem milletvekilliğine hem de Cumhurbaşkanlığına aday olamaz, aday gösterilemez.
- Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin TBMM üyeliği sona erer ancak varsa parti ile ilişkisi kesilmez.

CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ

- Cumhurbaşkanlığı seçimi en çok 2 turda genel oyla yapılır.
- 1. turda geçerli oyların **salt çoğunluğunu** alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.
- Bu turda oylamada çoğunluk sağlanamazsa bu oylamayı izleyen **ikinci pazar günü** 2. tur için oylama yapılır.
- 2. turda, 1. turda en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.
- 2. tura katılmaya hak kazanan adaylardan birinin ölümü veya herhangi bir sebeple seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır.
- **Örneğin;** birinci oylamadaki aday sıralamasında 2. adayın ölmesiyle 3. aday ölen adayın yerini alır. Yani 3. aday artık 2. adaydır.
- 2. turda tek adayın kalması halinde bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların **salt çoğunluğunu** aldığı takdirde cumhurbaşkanı seçilir.
- Oylamada adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde kesin sonuçların ilanından sonra gelen **45. günü takip eden ilk pazar günü** sadece Cumhurbaşkanı seçimi yapılır.
- Cumhurbaşkanlığı seçimi, bir önceki seçim tarihinden itibaren **5 yılın dolmasından önceki son pazar günü** yapılır.

CUMHURBAŞKANININ GÖREV VE YETKİLERİ

- Cumhurbaşkanı devletin başıdır, yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı'na aittir.
- Cumhurbaşkanı, devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk milletinin birliğini temsil eder; anayasanın uygulanmasını, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.
- Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar.
- Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir.
- Kanunları yayımlar. Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.
- Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi iç tüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine iptal davası açar.
- Cumhurbaşkanı yardımcılarını atar ve görevlerine son verir.
- Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler.
- Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyeti'nin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder.
- Milletlerarası antlaşmaları onaylar ve yayımlar.
- Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halk oyuna sunar.

YARGI YETKİSİ

- Yargı yetkisi, bağımsız ve tarafsız mahkemelerin hukuki uyumsuzlukları ve hukuka aykırılık iddialarını kesin olarak karara bağlama yetkisi olarak tanımlanır.
- Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler.
- Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.
- Görülmekte olan bir dava hakkında yasama meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.
- Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.
- Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır.
- Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir.
- Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.

HÂKİMLİK VE SAVCILIK TEMİNATI

- Hâkimler ve savcılar azlolunamaz (görevine son verilemez).
- Kendileri istemedikçe Anayasa'da gösterilen yaştan önce emekliye ayıramaz.
- Bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınmaz.

NOT

Hakimlik ve savcılık teminatının istisnaları şunlardır:

- Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar
- Görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar
- Meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır.

MAHKEMELERİN KURULUŞU

- Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.
- 2017 Anayasa değişikliğiyle askeri yargıya son verilmiştir.

NOT

- **2017 Anayasa değişikliğiyle madde 142'ye şu hüküm eklenmiştir:** Disiplin mahkemeleri dışında askeri mahkemeler kurulamaz. Ancak savaş halinde asker kişilerin görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevli askeri mahkemeler kurulabilir.

YÜKSEK MAHKEMELER

- 1982 Anayasası'na göre Yüksek Mahkemeler; Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ve Uyuşmazlık Mahkemesinden oluşmaktadır. 2017 Anayasa değişikliğiyle Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kapatıldığı için bu mahkemelerin yüksek mahkeme olma sıfatı da son bulmuştur.

ANAYASA MAHKEMESİ

- Anayasa Mahkemesine üye seçilebilmek için 45 yaşın doldurulmuş olması gerekir.
- Anayasa Mahkemesi üyeleri 12 yıl için seçilirler.
- Anayasa Mahkemesi üyeleri 65 yaşını doldurunca emekliye ayrılırlar.
- Bir kimse 2 defa Anayasa Mahkemesi üyesi seçilemez.

TBMM Genel Kurulunun Anayasa Mahkemesine Üye Seçimi (15 Üye)

1 Üye	Baro başkanlarının serbest avukatlar arasından gösterecekleri üç aday içinden yapılacak gizli oylamayla seçilir.
2 Üye	Sayıştay Genel Kurulunun kendi başkan ve üyeleri arasından her boş üyelik için göstereceği üçer aday içinden yapılacak gizli oylamayla seçilir.

Cumhurbaşkanının Anayasa Mahkemesine Üye Seçimi

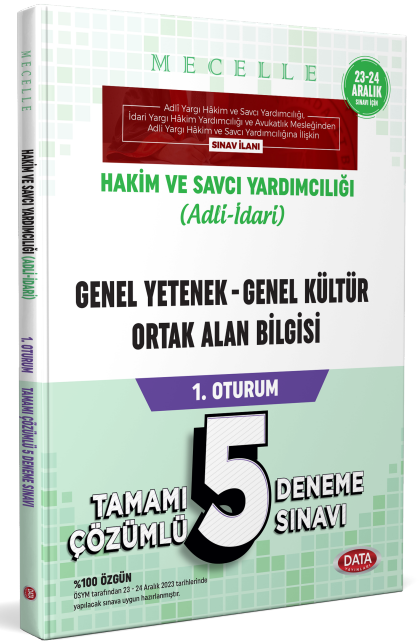
2 Üye	Danıştay Genel Kurulundan 3 katı aday arasından seçilir.
3 Üye	Yargıtay Genel Kurulundan 3 katı aday arasından seçilir.
3 Üye	En az ikisi hukukçu olmak üzere yükseköğretim Kurulunun kendi üyesi olmayan ve yükseköğretim kurumlarının hukuk, iktisat ve siyasal bilimler dallarında görev yapan öğretim üyeleri arasından göstereceği üçer aday içinden seçilir.
4 Üye	Üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf hakim ve savcılar ile en az 5 yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından seçilir.

DÜNYANIN KİMLİĞİ

- İspanyol gribi ya da İspanyol nezlesi, 1918 - 1920 yılları arasında H1N1 virüsünün ölümcül bir alt türünün yol açtığı grip salgınıdır.
- Dünya üzerindeki en büyük ada; Kuzey Buz Denizi'nde, dünyanın en kuzeyinde bulunan kara parçasındaki Grönland adasıdır. Grönland; Atlas Okyanusu'nun kuzeyinde, Kuzey Kutbu'ndaki en büyük buz örtüsüyle kaplı, Danimarka'ya bağlı özerk bölgedir.
- Dünyadaki en büyük çöl Büyük Sahra Çölü'dür. Afrika'nın kuzeyinde, kıtanın ortası ile kuzeyini ayıran dev bir çöldür. Atlas Okyanusu kıyılarından Kızıldeniz kıyılarına kadar uzanır. Cezayir, Çad, Mısır, Libya, Fas, Moritanya, Mali, Nijer, Sudan, Tunus ve Batı Sahra ülkelerini içine alır.
- Sulamaya yönelik dünyanın en uzun kanalı Türkmenistan'da bulunan Karakum Kanalı'dır.
- Dünya üzerindeki en derin göl Rusya'daki Baykal Gölü'dür. Derinliği 1637 metredir. Sibirya'nın güneyinde bulunan göl, "Sibirya'nın Mavi Gözü" diye adlandırılır.
- Dünyanın en uzun akarsuyu Nil Nehri'dir.
  - ▶ Victoria Gölü'nde çıkar ve Akdeniz'e dökülür. Nil, Tanganyika, Uganda, Sudan'dan geçtikten sonra Bahrelgazal Nehri'yle birleşir ve Beyaz Nil adını alır.
  - ▶ Hartum'da Mavi Nil denilen kolla birleşir, 250 metrelik çağlayanlarla Mısır topraklarına dökülür.
  - ▶ Mısır'ı baştan başa geçerek Kahire'den sonra birçok ufak kollara ayrılır, ana kolu Dimyat yakınlarında, geniş bir çatal ağızla Akdeniz'e ulaşır.
- Dünyadaki en yüksek çağlayan Venezuela'daki Angel Çağlayanı'dır. Venezuela'nın Canaima Ulusal Parkı içinde yer alır.
- Yeryüzünün en derin yeri Mariana Çukuru'dur. En derin noktası yaklaşık 10.994 metredir. Uzunluğu 2.542, genişliği ise 69 kilometredir.
- Taşıdığı su bakımından dünyanın en büyük akarsuyu Amazon Nehri'dir. Peru'daki And Dağları'nın doruklarından doğarak doğuya doğru bir seyir izleyip Atlas Okyanusu'na dökülür.
- Dünyadaki en büyük körfez Meksika Körfezi'dir.
- Denize sınır uzunluğu en fazla olan ülke Kanada'dır.
- Dünya'da en çok ülke ile sınır komşusu olan ülke Çin'dir.
- Dünyanın en sıcak yeri Libya'da El Azizya'dır. En yüksek sıcaklık 58°C'dir. Dünyanın en soğuk yeri Antarktika'da Vostok'tur. En düşük sıcaklık -89°C'dir.

- Dünyadaki en büyük su nakil projesi Libya'daki Yapay Nehir Projesi'dir. Yapay Nehir Projesi ile güneydeki çöl alanlarında yer alan yer altı suları sulama yapmak amacıyla kuzeyde yer alan sahil kesimlerindeki tarımsal alanlara taşınacaktır.
- Lut Gölü dünyanın deniz yüzeyinden en alçaktaki noktasıdır. Arabistan Yarımadası'nda Ürdün ile İsrail arasında bulunur ve "Bahr-i Lût" veya "Ölü Deniz" olarak da adlandırılır.
- Dünyanın en tuzlu gölü Antarktika'daki Don Juan Gölü'dür.
- Dünya üzerinde orman alanının en fazla olduğu ülke Rusya'dır.
- Dünyanın en tuzlu denizi Kızıldeniz'dir.
- Dünyanın en yüksek noktası Everest Tepesi'dir. Bu tepe, Himalayalar Dağ kuşağında olup Nepal ile Tibet'i ayıran sınırı çizer.
- Dünyanın en büyük mağarası Carlsbad Mağarası'dır. Bu mağara New Mexico'da yer alır.
- Dünyanın en derin mağarası Krubera Mağarası'dır. Gürcistan'ın kuzeybatısında, Batı Kafkasya'da, Karadeniz kıyısında bulunan Abhazya Cumhuriyeti'nin Gagra ilçesi yakınlarındadır.
- Dünyanın en büyük gölü Hazar Denizi'dir.
- Dünyanın en kalabalık ülkesi Çin'dir. Çin'i sırasıyla Hindistan, ABD ve Endonezya izlemektedir.
- Dünyanın en uzun sıradağları And Dağları'dır.
- Dünya üzerindeki en kurak yer Şili'de bulunan Atacama Çölü'dür.
- Dünyadaki en büyük uçurum Thor Dağı'nda yer alır. Bu dağ Kanada'dadır.
- Dünyadaki en kalabalık şehir, Japonya'nın Tokyo şehridir.
- Dünyanın en yüksek barajı Nurek Barajı'dır. Nurek Barajı, Tacikistan'da Vahş Nehri'nin Afganistan sınırına yakın bölümü üzerinde kurulu olan toprak/kaya dolgu tipinde barajdır.
- Dünyadaki en yağışlı yer, Hindistan'ın kuzeydoğusundaki Mawsynram bölgesidir.
- Thames Tüneli, Londra'yı iki parçaya ayıran Thames Nehri'nin tam altından geçiyor. Hizmete açıldıktan sonra 20 yıl boyunca yayalara ve at arabalarına hizmet veren 396 metre uzunluğundaki tünelin, 1863'te içine demir yolu döşenmesiyle birlikte "dünyanın en eski metrosu" ünvanını almıştır.
- Manş Tüneli, İngiltere ile Fransa'yı Manş Denizi altından birbirine bağlar. "Su altındaki en uzun tünel" ünvanına sahiptir.
- Dünyanın en büyük ormanı Amazon yağmur ormanlarıdır. Ormanların %60'ı Brezilya, %13'ü Peru sınırları içerisindedir.
- Dünyanın en büyük bataklığı Pantanal Bataklığı'dır. Brezilya'da yer alır.

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi
1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20
Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 29 95 - Belgegeçer: 0312 342 23 58
WhatsApp: 0 505 925 57 81
www.datayayinlari.com | bilgi@datayayinlari.com

